

самостійної дії в будь-якій сфері діяльності. Це природне прагнення в процесі пізнання навколишньої дійсності виявляти самостійність і активність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Евдокимов В. И. Наглядность и эффективность обучения [Текст] : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / В.И. Евдокимов. – Харьков : ХГПИ, 1988. – 86 с.
2. Сладкевич Б. Г. Технические средства обучения в педагогическом институте. – Л., 1973. – 130 с.
3. Константинов Н. А., Медынский Е. Н., Шабаева М. Ф. История педагогики . - М.: Просвещение, 1982. – 135с.
4. Шарпельман Г. Золотая родина. – М., 1919. – 89 с.
5. Reid S. E. Book bridges for ESL students: using young adult and children's literature to teach ESL. Lanham, MD: Scarecrow, 2002. – 104p.

Романчук В.

Науковий керівник – доц. Ревуцький М. П.

ІВАН ДРАЧ ЯК ПОЕТ, ПОЛІТИК, КУЛЬТУРНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

В історії розвитку української літератури були такі періоди, коли поет ставав центральною постаттю в суспільстві. Як правило, вони збігались із епохальними суспільно-політичними подіями життя. Саме таким періодом в українській літературі були 60-ті роки ХХ століття.

В шістдесяті роки ХХ століття в українську літературу ввійшла плеяда талановитих митців: Л.Костенко, М. Вінграновський, В.Голобородько, І.Драч, Д.Павличко, В.Симоненко, Б.Олійник, І.Калинець, Гр.Тюнник, Є.Гуцало та багато інших. Це час «хрущовської відлиги», що настала після розвінчання культу особи Сталіна, це час демократизації та лібералізації суспільно-політичної та культурної ситуації в Україні. Тому й змогло сформуватись цілком нове покоління людей, яке орієнтувалось на національні традиції, яке прагнуло ввійти в систему світового мистецтва, яке засвідчило пробудження індивідуальності, гідності людини, усвідомлення нею своїх прав, свобод, обов'язків. Шістдесятники своєю творчістю намагались пробити чиновницько-бюрократичну стіну тоталітарного суспільства, де людина була лише «гвинтиком» апарату, а не творцем своєї долі та історії своєї держави.

Важливим, на наш погляд, є те, що шістдесятники відчували себе людьми, які позбулися страху. Вони починали вільно думати і висловлювати свої думки. У поле їх зацікавлення входили питання історії і справедливих оцінок історичних явищ, проблеми становища української мови, усвідомлення гідності людської особистості – неповторної, унікальної, незалежної.

Естетичне обличчя шістдесятників визначало новаторство, сміливе експериментування із формою та змістом, розширення творчої палітри. Новаторські пошуки спиралися на принцип єдності національних та світових традицій. Важливим моментом щодо розуміння естетичної платформи шістдесятників є їх ставлення до вивчення української та світової літератури. Від покоління М.Зерова вони успадкували гасло «до джерел». Шістдесятники, звичайно, звертались до спадщини класиків – Г.Сковороди, Т.Шевченка, Лесі Українки, І.Франка, до імен і творів представників «розстріляного відродження» (термін Ю.Лавріненка) – В.Чумака, Є.Плужника, М.Драй-Хмари, О.Слісаренка, Г.Косинки тощо. З ними на початку їх становлення активно співпрацювала старша генерація письменників, яка підтримувала їхні естетичні принципи та ідеали [1; 11].

Варто звернути увагу і на ідейні параметри цього покоління. До них в першу чергу відносимо патріотизм і національну свідомість, адже творчість шістдесятників базується на безмежній любові до Батьківщини і рідного народу. Високо підносяться ними і культ свободи в усіх його проявах: свободи особистості, нації, духу. Важливими параметрами їх творчості є гуманізм і космізм, оскільки означений період другого національного відродження, а саме так називають шістдесятницький рух, поставив у центрі світу людину і проголосив її найбільшою цінністю та невід'ємною частиною Всесвіту. На основі цих засад вибудовується ще одна –

моралізм. Шістдесятники намагалися жити і творити за законами добра, совісті, справедливості, сповідували «честь імені» [3; 15].

Тож митці-шістдесятники захищали високі естетичні критерії творчості, пропагували глибоко гуманістичне, національне мистецтво слова.

Коли на початку шістдесятих років пробилися й заклекотили гейзери творчості Івана Драча, декому видались вони занадто гарячими. Для студеного, млявого провінційного мислення вірші «новобранця поезії» справді були окропом.

Поет не ввійшов, а наче стрімко влетів на своєму баскому коні з «соняшника» в художній поетичний світ з запитанням :

Навіщо я ?Куди моя дорога?

І чи моя тривога проросла

Од сивої печалі Козерога

В гливке болото рідного села ? [6; 7].

На ці запитання він постійно шукає відповіді, аби осмислити всю сутність людського буття – від Космосу до Мікрокосмосу людської душі.

З іменем Івана Драча тісно пов'язане визначення «шістдесятники». Втім, з-поміж інших своїх сучасників він вирізняється тим, що ніколи не буває однозначним. Його поезія не вкладається в звичні норми, в рамки якоїсь однієї стильової лінії, творчої манери. І перша його поема «Ніж у сонці», і перша збірка «Соняшник» засвідчили, що їх автор – першовідкривач. Його поезії притаманне багатоголосся тем і образів, ускладнена метафоричність, поліфонічність. Від Всесвіту («сивої печалі Козерога») до земних реалій буття («гливке болото рідного села») в світ поезій Драча постійно вливаються людські турботи, радощі й печалі, а з ними народжуються й нова естетична якість, власний художній стиль. Кредо поета – не повертатись до досягнутого, а завжди прокладати нову стежку. Про що б не писав І. Драч, він прагне збагнути людину, її сутність, пізнати насамперед себе, а через себе – інших людей, їхній макро- і мікрокосмос.

Лірика І.Драча набирає гучного резонансу тоді, коли поет ще не видав жодної збірки. Такою сенсацією була його поема «Ніж у сонці», що з'явилася 18 липня 1961 року в київській «Літературній газеті». Офіційні критики оголосили поему складною, назвали манірною, а прагнення поета до оригінальності, стильову манеру – нескромністю, антипоетичними вправами. Посипалися звинувачення в деструктивній естетиці, в тому, що «все це вже було», що автор «Ножа в сонці» наслідує футуристів, що він – «поет для поетів», елітарний штукар, який воскрешає мертві й забуті в 20-х речах прийоми формалізму. До речі, якщо й воскрешав Іван Драч щось із набутого і призабутого в 20-х роках, то це – революційний подих поезій молодого П.Тичини та інтелектуально – світовий розмах поезій молодого М.Бажана.

Драч руйнує соцреалістичну систему образності, побудовану на фальшивій засаді, що належить до колективного вжитку всіх поетів, і на спрощені до загальнозрозумілості (пишеться, мовляв, для народу), сам виходячи з протилежної та єдино сприйнятої засади – неповторності образу. Цим він найбільш вирізняється серед усіх шістдесятників. У нього раз-по-раз виникає такий образ, який, справді, виражає вишуканість

Отже, вже на початку свого творчого шляху Іван Драч виступає як поет сучасної теми, сучасного світосприйняття, сучасної поетичної мови. Все це аспекти одного більш широкого поняття – поетичного світу Драча, де проблематика і поетика перебувають у нерозривній єдності.

«Спрага людяності», проголошена І.Драчем у поемі «Ніж у сонці» як поетичне кредо, впливала зі самої атмосфери того часу і виражала процес гуманізації у всіх сферах суспільного життя, зростання громадянської активності людей.

Естетичний зміст і художня структура поеми «Ніж у сонці» визначається передусім характером переживання історичної епохи, конкретними фактами і обставинами буття народу.

Естетичні, ідейно-філософські пошуки молодого поета вилились у систему образів надзвичайно розмаїтих, рухливих і водночас константних. Це образи Сонця, України, Дніпра, образи-архетипи української ментальності Сковороди, Залізняка, Шевченка як символи вічного бунтарства, духовної незалежності, волелюбства, протесту проти напасників України.

Сюжетна основа поеми проста й прозора. Ліричний герой твору, одержавши земне благословення, полетів у космос рятувати Сонце від підступного ножа Мефістофеля. Цей «вічний чорт» у модерному костюмі заповзвся також влити в серце героя отруту зневіри, відібрати в нього історичну пам'ять. Але герой, ідучи на подвиг, бере з собою все земне, готовий переможцем умерти «на золотім щиті» врятованого ним Сонця.

Конфлікт «сонячного», гуманістичного, творчого і руйнівного, «мефістофельського» начал становить основний стрижень цього твору, саме тут сходяться точки перетину символічно-узагальненого і життєво-конкретного начал, що, з одного боку, роблять сонце втіленням моральних категорій краси, правди, самопожертви заради великої мети, а з другого - підносять явища реальні («Божевільна, Врубель і мед», «Похорон голови колгоспу») до філософського узагальнення, де рівна символу. Саме від поєднання предметної реальності і символіки народжувалась своєрідна образність, яка була сприйнята як новаторське явище в літературі [9; 75].

Надзвичайно незвичним, своєрідним є жанр твору «феєрична трагедія». Так, саме «феєрична трагедія», адже у творі знаходимо безліч трагічних нот: загроза атомної війни – «ніж у сонці». Найбільш трагічною нотою є трагедія українців ХХ століття: репресії, голодомор 1933 року. І Драч сміливо йшов на зближення з правдою життя, не припудреного риторикою тодішніх комуністичних гасел, прагнув проникнути в історичні, соціальні, морально-етичні площини епохи, хотів збагнути трагедію українського народу у ХХ столітті.

Поема побудована за фаустівським зразком: чорт, прагнучи викликати зневіру ліричного героя поеми, звичайно ж показує від'ємні аспекти тодішнього життя, які змальовано в поезії феєрії. Проте ліричний герой, всупереч усім старанням чорта, не тільки не здається, а й перемагає його. Отже, сила цієї поеми в тому, що її трагічність оптимістична в самій своїй основі.

Феєричність виявляється виразним структурованим жанровим началом, зіставленням природного і людського, використанням міфічних, фольклорних образів. Феєричною певною мірою постає і сама назва твору «Ніж у сонці».

«Ніж у сонці» – феєрична трагедія, волення про небезпеку, що загрожує людству з боку темних сил життя. У ній знаходимо розсип чудесних поетичних відкриттів, новаторство Драча, яке полягає не у відриві від традицій, навіть принципів поезики його попередників, а в збагаченні, оновленні цих традицій, зануренням у нову реальність світу, в прагненні естетично освоїти її прикмети, ввести їх в саму молекулу метафори.

Отже, поет розкриває у своїй творчості призначення нової мистецької генерації, що стає яскравим світлом у темному духовному царстві, закутому важкими ідеологічними кайданами.

Іван Драч важливу роль також відіграв для культурно-національного відродження українського народу. Так, одним із найбільших здобутків на шляху творення самостійної соборної Української держави стало прийняття з'їздом, за безпосередньої участі Івана Драча, програми НРУ, пріоритетним положенням якої є відродження української мови, проведення демократизації політики, економіки, соціальної сфери, необхідність забезпечення прав національних меншин і груп в Україні, винесення на порядок денний екологічних проблем, пов'язаних із аварією на Чорнобильській АЕС. Важливе значення мало й те, що українці після довгого покірнього мовчання швидко змушніли, збагатилися досвідом і не сваряться за портфелі.

У 1991 році Іван Драч був вибраний головою ради товариства „Україна“, а у 1992 р. — головою Української Всесвітньої Координаційної Ради, в 1995 році — головою Президії Конгресу української інтелігенції.

З 1990 року – Іван Драч народний депутат України. У 1998 обраний народним депутатом за списком НРУ, членом Центрального Проводу якого є.

Отже, усе життя Іван Драч бореться за повний суверенитет українського народу, відродження нації, про що наголосив ще у 1990 році, виступивши з доповіддю «Політична ситуація в Україні і завдання Руху».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердиховська Б. Шістдесятники – бунт покоління // Українська мова та література. – 2006. – №14-15. – С.3-11.
2. Бурбан В. Крила Івана Драча // Культура і життя. – 2006. – 1 листопада.

3. Василюшин Я. Домінанта національного в боротьбі шістдесятників // Дивослово. – К. – 2003. – №12. – С.16-17.
4. Горин Б. Рідкісне обдарування [І.Драч]. // Дзвін – 1996 – №10-12. – С. 117-122.
5. Дзюба І. Поет, що йде попереду життя // Українська газета. – 1996 – 10 жовтня. – С.7.
6. Драч І. Йти у вир днів і робити своє діло. // Світ про Україну. – 1993 – 28 липня. – С.8.
7. Жулинський М. Поет в сонячному пеклі творчості. // Освіта – 1996 23 жовтня. – С.6.
8. Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР // Сучасність. – 1995. – №4.
9. Ільницький М.М. Іван Драч: Нарис творчості. – К.: Рад. письменник, 1986.
10. Медвідь В. Шістдесятництво: міф і реальність. // Українські проблеми. – 1997. – №1.
11. Мельник Я. Від слова до життя: Про І. Драча // Мельник Я. Сила вогню і слова. – К., 1991. – С. 139-155.
12. Янченко А. Жага і талант поетичного пізнання (Штрихи до портрета Івана Драча). – Українська мова і література в школі. – 1980. – №9. – С. 16-33.

Романчук В.

Науковий керівник – асист. Бідованець Т.М.

СТРУКТУРА ЛІРО-ЕПІЧНИХ ПОЕМ ІВАНА ДРАЧА

Стиль І. Драча-поета визначається глибокою метафоричністю мислення. Цей неповторний стиль найбільш виражений у його поемах.

Поєми І. Драча відзначаються незвичайною побудовою. В їх сюжеті маємо набір окремих частин, котрі, поєднуючись монтажно спільним сюжетом та ідеєю, утворюють мікросценарій. І в такий спосіб автор ніби унаочнює, «оживляє» події, виражаючи й своє до них ставлення.

Своєрідне поєднання епічності світобачення з напруженим драматизмом і ліричністю відтворення дійсності знаходить у творчості І. Драча відповідне родове, видове, жанрове втілення.

Багатогранність Драча-митця, його опоетизоване епічне начало виявляється в ліро-епічних поемах «Смерть Шевченка», «Спрага», «Ніж у сонці», «Чорнобильська Мадонна».

У цих поемах зберігається неповторний метафорний стиль поета-лірика. Він головну думку вносить у назву твору, в заголовок, який є всеохоплюючою метафорою. Ця всеохоплююча метафора своєрідна. Її зміст не розкривається безпосередньо, а «розшифровується» через ряд метафоричних узагальнень, що являють собою образи твору, символи, спадкові ланцюги та ремінісценції. Сюжет ліро-епічних поем І. Драча є не що інше, як розвиток метафори від всеохоплюючої до словесної.

Ліро-епічні поєми І. Драча відзначаються драматичною напруженістю. Отже, вони певною мірою є близькими уже до поем драматичних.

Першою і однією з найвідоміших поем І. Драча є ліро-епічна поема «Ніж у сонці».

Лірика І. Драча набирає гучного резонансу тоді, коли поет ще не видав жодної збірки. Такою сенсацією була його поема «Ніж у сонці», що з'явилася 18 липня 1961 року в київській «Літературній газеті». Офіційні критики оголосили поему складною, назвали манірною, а прагнення поета до оригінальності, стильову манеру – нескромністю, антипоетичними вправами. Посипалися звинувачення в деструктивній естетиці, в тому, що «все це вже було», що автор «Ножа в сонці» наслідує футуристів, що він – «поет для поетів», елітарний штукакар, який воскрешає мертві й забуті в 20-х речах прийоми формалізму. До речі, якщо й воскрешав Іван Драч щось із набутого і призабутого в 20-х роках, то це – революційний подих поезій молодого П.Тичини та інтелектуально – світовий розмах поезій молодого М.Бажана.

Драч руйнує соцреалістичну систему образності, побудовану на фальшивій засаді, що належить до колективного вжитку всіх поетів, і на спрощенні до загальнозрозумілості (пишеться, мовляв, для народу), сам виходячи з протилежної та єдино сприйнятої засади – неповторності образу. Цим він найбільш вирізняється серед усіх шістдесятників. У нього раз-по-раз виникає такий образ, який, справді, виражає вишуканість: «лаконічність штиблет», «оранжеве шептання», «хрустить повітря вафлями сипкими», «збираю я в долоні сині тіні», «жовта розлука» [10; 73].